

2017-ci ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondundan (ARDNF) dövlət büdcəsinə transfertin həcmi cari ilə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə azalacaq. Fins.az xəbər verir ki, bu barədə jurnalistlərə məlumat verən maliyyə naziri Samir Şərifov qeyd edib ki, söhbət təxminən 1,5 milyard manat azaldıran gəlirdir.

Bəs görsən bu azalmanın əsas səbəbləri nədir? Bunun hansı müsbət tərəfləri var?

İqtisadçı ekspert Pərviz Heydərov deyir ki, transfert azalmaları keçən il də həyata keçirilib: "Məlumdur ki, dövlət büdcəmiz neft satışından asılı vəziyyətdədir. Belə ki, gəlirlərin əsas hissəsi Dövlət Neft Fondundan transfert və SOCAR-dan yığılan vergilər hesabına formalaşır. Məsələn, keçən il dövlət büdcəsinə ARDNF-dən 10 milyard 388 milyon manat köçürülməsi fonunda Vergilər Nazirliyi xətti ilə cəmi 7 milyard 112 milyon manat vəsait yığmaq planlaşdırılırdı ki, bunun da 1 milyard 500 milyon manatını SOCAR-dan toplanılan vergilər təşkil etməli idi. Yəni vurğulamaq istədiyim asılılıq bundan ibarətdir. Ancaq indi neftin qiyməti enib, üstəlik hasilat da azalır. Odur ki, istər-istəməz bu asılılığı azaltmaq tələb olunur. Bu hal keçən il də müşahidə olundu. Belə ki, keçən il dövlət büdcəsinə ARDNF-dən 10 milyard 388 milyon manat köçürülməsi planlaşdırılsa da, 8 milyard 100 milyon manat məbləğində transfert edildi. Bu isə təxminən 23 faiz az bir göstərici deməkdir. Başqa sözlə desək, 2 milyard manat vəsait qənaət edildi".

İqtisadçı deyir ki, ötən il ərzində 2 devalvasiyanın olduğunu nəzərə alsaq, azalmalar ARDNF-yə öz vəsaitinə qənaət etməyə imkan yaratmış olur: "Nəticədə 2015-ci ilin dövlət büdcəsi nəzərdə tutulduğu kimi yerinə yetirilmədi. Həm gəlirlər, həm də xərclər 20 faizə yaxın kəsirlə icra edildi. Başqa sözlə desək, 2015-ci ilin dövlət büdcəsinin gəlirlər hissəsi 88,2, xərcləri isə 84,3 faiz icra olundu. Buna səbəb isə ARDNF-dən nəzərdə tutulan transfert həcmi az həyata keçirilməsi oldu. 2015-ci ilin dövlət büdcəsi üzrə kəsir də təsdiq olunduğu kimi 1,7 milyard manat deyil, 633 milyon manat əldə olunmuşdu. Yəni büdcənin xərclər hissəsində 1,1 milyard manat qənaət əldə olunmuş-

Neft Fondundan transfertin azaldılması zəruridir

Ekspertlər hesab edirlər ki, bu azalmanın həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var

du. Ümumiyyətlə isə 2015-ci ilin dövlət büdcəsinin icrası zamanı vahid xəzinə qalığı 1,4 milyard manat təşkil etmişdi ki, bu da neftin dünya bazar qiymətləri ilə əlaqədar fevral ayında cari ilin dövlət büdcəsinə dəyişiklik edilən zaman kara gəldi. 2016-cı ilin dövlət büdcəsinə ARDNF-dən əvvəl 6 milyard manat köçürülməsi planlaşdırılmışdı. Lakin yenə də qeyd edim ki, 2016-cı ilin dövlət büdcəsinin həm gəlir, həm də xərclər hissəsi bu ilin fevral ayında təqribən 2 milyard manat civarında artırıldı. Və bu, əsas etibarilə ARDNF-dən transfert məbləğinin artırılması hesabına edildi.

Yəni keçən il dövlət büdcəsinə qənaətə səbəb bayaq da qeyd etdiyimiz kimi, Neft Fondundan transfertin nəzərdə tutulduğu kimi yerinə yetirilməməsi olmuşdusa, dövlətin cari il üçün əsas maliyyə sənədinə dəyişikliklər edilərək ondakı rəqəmlərin yüksəldilməsi isə bunun əksinə olaraq məhz ARDNF-dən nəzərdə tutulan transfertin artırılması hesabına baş tutdu".

P.Heydərovun sözlərinə görə, 2017-ci ildə ARDNF-dən dövlət büdcəsinə transferin bu ilə müqayisədə 1,5 milyard manat azaldılacağı gözlənilən idi: "Belə ki, neftin qiymətinin enməsi, üstəlik hasilatın da azalması ilə bağlı olaraq istər-istəməz transferti məhdudlaşdırmaq tələb olunur. Ümumiyyətlə isə Fondan transferin azaldılması zəruridir və olduqca təqdirəlayiq haldır. Ancaq bu, qeyri-neft sektorundan yığımın artması fonunda baş verməlidir. Çünki ARDNF-dən tranfert olmasa, büdcədən sosial ödənişləri həyata keçirmək mümkün deyil. Bu vəziyyət tezliklə dəyişməlidir. Yeri gəlmişkən, 2003-cü ildə ARDNF-dən dövlət büdcəsinə transfert 100 milyon manat təşkil edirdisə, 2004-cü ildə bu rəqəm 130 milyon, 2005-ci ildə 150 milyon, 2006-

cu ildə 585 milyon, 2007-ci ildə 585 milyon, 2008-ci ildə 1,1 milyard, 2009-cu ildə 4,9 milyard, 2010-cu ildə isə yenə 4,9 milyard manat nəzərdə tutulsa da, ilin ortasında büdcəyə dəyişiklik edilməklə 5,9 milyard, 2011-ci ildə isə əvvəl 6 milyard 480 milyon olsa da, sonra 9 milyard 203,2 milyon manata qədər yüksəldildi. İlk dəfə olaraq isə ARDNF-dən büdcəyə transfert 2014-cü ildə azaldılmışdı. Keçən il isə transfert 23 faiz az həyata keçirildi. Bununla belə, büdcə gəlirlərinin formalaşmasında sözügedən qurumun payı 2009-cu ildən bəri 50 faizdən yuxarı təşkil edir".

İqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənov qəzetimizə açıqlamasında bildirdi ki, bu azalmalar dövlət büdcəsində daha böyük kəsirlərin yaranmasına səbəb ola bilər: "ARDNF-dən transfertlərin azaldılmasının əsas səbəblərindən biri neftin qiymətinin ucuzlaşması və fondun öz aktivlərini xərcləmələrinin müəyyən qədər məhdudlaşdırılmasıdır. Əslində bu, məcburi xarakterli bir addımdır. Fondun vəsaitlərindən transfertlərin azaldılması dövlət büdcəsinin gəlirlər hissəsinin azlığına gətirib çıxaracaq. Ona görə də bu, dövlət büdcəsində daha böyük kəsirlərin yaranmasına gətirib çıxara bilər. Burada digər mühüm məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, fondun öhdəlikləri nə qədər az olarsa, fond növbəti ildə val-

yuta bazarlarında bir o qədər az iştirak edəcək. Yeni valyuta bazarına daha az dollar çıxarılaçaq ki, bu da son nəticədə bazarda təkinin azalmasına gətirib çıxaraçaq. Bu fakt isə manatın üzərində müəyyən qədər təzyiqlə formalaşdırıla bilər. Bundan əlavə, vəsaitlərin transfert həcmi azaldılması eyni zamanda Neft Fondunun gəlirləri və xərcləri arasında disbalansı yaranmasına gətirib çıxara bilər".

R.Həsənov transfert azalmalarının müsbət məqamlarından da söz açdı: "Ümumilikdə götürdükdə ölkə iqtisadiyyatının resurs asılılığın-

dan xilas, daxili istehlakın resurs vəsaitləri hesabına formalaşmasından xilas olması, dövlət büdcəsindən resurs vəsaitlərinə etibar edib genişləndirilməsi tendensiyasının sona çatması prizmasından yanaşdıqda, təbii ki, fondun köçürmələrinin həcmi azaldılması müsbət hal kimi qiymətləndirilə bilər. 2017-ci ilin dövlət büdcəsinin neftin qiymətinin 40 dollardan götürülməsi nəzərdə tutulub. Növbəti illərdə qiymət aşağı düşərsə və fondun daxilolmaları azalarsa, hökumət mümkün qədər çalışacaq ki, transfertlərin həcmi daha da azaltmaqla aktivləri qoruyub saxlasın. Çünki ARDNF-nin aktivləri ölkə iqtisadiyyatı üçün təhlükəsizlik "yastığı"dır. Bu baxımdan da neftin qiyməti ucuz olarsa, transfertlərin həcmində azalma tendensiyası davam etdirilə bilər. Həmçinin, düşüncəm ki, büdcə vəsaitləri hesabına idxala məhdudiyət barədə fərmanın müddəti yənidən uzadıla bilər. Çünki hazırda Əlcəzairdə baş tutan görüşün hər hansı bir nəticəsi olmazsa, ola bilsin ki, növbəti günlərdə neftin qiymətində ucuzlaşma olsun. Bu ilin sonuna qədər həftə bir barel neftin qiyməti 30 dollara qədər ucuzlaşa bilər ki, bu da ölkə gəlirlərinin və transfertlərin azalmasına səbəb ola bilər".